

A SZÁZÉVESES SZINDBAD IV.

Hatvanyné Marton Böske rajza Lainzban

Az élet álom

KRÚDY GYULA ÉLETRAJZA

AHOGYAN A HARMINC ÉS NEGYVEN közötti évtized legfényesebb, Krúdy „napja” — a negyvenedik év utáni esztendők keservesek, külső üdöztetésektől és a test betegségeitől terhesek.

A forradalom bukása után az író támadások pergőtüzébe került: „Krúdyzmus vagy bolszevizmus” jelszóval akarták kiiktatni az irodalomból. Keserves esztendők következtek.

Az ünnepelt író megismeri az ünneplés nélküli éveket, a kiadóktól ostromolt divatos irodalmár nem talál kiadóra, a pénz könnyűkezü fejedelme beletanul újra, akár ifjúkorában, a nélkülözésekbe.

De az ifjú még makkegészséges, az öregedő író viszont aláásta a mértéktelen ivás és a szertelen életmód. A 20-as évek elejétől komolyan rendetlenkedni kezd a szív, a máj, a tüdő és a gyomor.

Vigaszt számára újra az álmok jelentenek.

Hatvany Lajossal, az emigrációba kényszerült íróval és az irodalom mecénásával hosszú levelezést folytat. Csúpan e külföldre küldött levelekben lehet leplezetlenül őszinte: „Ha valaha feltámad még a magyar irodalom: ott kell folytatni, ahol 1918-ban abban hagytuk, — nyomuk sem marad meg ezeknek az esztendőknél...”

Hatvany bátran és betyárosan vigasztalja: „Nagyon élvezem, eszem, iszom, falom a Maga írásait. Biedermeyerbe göngyölt bombák, ártatlan, sőt mi több, hívogató «Tokaji aszu» vagy «Egri bikavér» felírású palackokban vitriol. Nagyszerű, szabadalmazott forma.”

E levelezés eredményeként következik a „bécsi közjáték”: Hatvany meghívja Krúdy Gyulát pihenni és kikapcsolódni az általa bérelt lainzi vadászkastélyba, amely egykor Ferenc József tulajdona volt, s Erzsébet királyné kedvenc tartózkodási helye.

KRÚDY KÉTSZER JÁRT HATVANYNÁL, 1925-ben és 1926-ban, életének talán utolsó kellemes kirándulása, a Pestről alig kimozduló író eseménytelenségei győgyírjaként. Az utolsó fél évtized már állandó és hosszú küzdelem a pénzzel, a hitelezőkkel, a kiadókkal.

Ötvenedik születésnapja alkalmából az Athenaeum könyvkiadó megjelenteti műveinek gyűjteményes váloga-

tását, de csupán azért, hogy az előlegektől szorongatott íróval előnyös üzletet köthesse.

Az anyagiaktól gyötört író önvallomása:

„Összegyűjtött Műveim elé, amelyek ebben az esztendőben, az én ötvenedik esztendőmben jelennek meg az Athenaeum kiadásában: azt írnám, hogy újból, mai világnézetemmel és emberismerettemmel, mégegyszer szeretném megírni őket. Milyen borzadózva dobná vissza a népszerűsége számító kiadó a könyveimet. Ennyit mondhatok magamról ötvenéves koromban.”

Utolsó könyvét, *Az élet álom* novelláskötetet a saját pénzén adja ki. Calderón, a tündérien termékeny spanyol drámaíró hasonló című színművének zárószorai jutnak eszünkbe: „Mert tudom, mert megtanultam, / Hogy semmi szép nincs e világon, / Ami fonákra fordultan / El ne tűnne, mint az álom.”

1930 májusában kilakoltatják családotul a Margitszigetről, s száműzik Óbudára, egy töppedt, alacsony, régi házba. Újabb házassága is megromlik, Krúdy ismét ráadta magát az ivásra.

1933. május 12-én, reggel, holtan találták ágyában. Aho- gyan Móricz Zsigmond szívzsgaggató hangon írt nekrológja megállapította: Krúdy elaludt...

ÍRÁSAI MA RENESZÁNSZUKAT ÉLIK. Az életet tékozozni látszó író a magyar irodalom egyik legszorgalmasabb író-munkása volt: csúpan elbeszéléseiből 2100-at tartanak nyilván a bibliográfusok. Negyvenesztendő írói pályája alatt mintegy kétezer szerzői ív terjedelmű írást publikált. Évenként tehát átlagosan ötven ívet! Folytassuk tovább, hogy hetenként egy ívet, ha évenként kétheti „szabadságot” veszünk...

Krúdyt, az álmódót és az ében levőt, szokás volt sokáig kettéválasztani. Varázsos titka éppen az, hogy talán senki másnál nem találkozik jobban az élet az irodalommal, a halottak az élőkkel, az élők a meg nem születettekkel.

S ha utolsó könyvének ezt a címet adta: *Az élet álom*, ez értelemszerűen jelentheti Krúdynál az ellenkezőjét is. Az álom is élet...

TÓBIÁS ÁRON

Utoljára az ifjúság

Az óbudai töppedt ház, ahová ki-költöztették

Az ötvenéves író

Élete alkonyán, gyermekeivel

Móricz Zsigmond nekrológja

Krúdy elaludt
Írta: Móricz Zsigmond

Már elfelejtették, hogy az a magyar nyelvű író, aki a magyar nyelvű irodalom egyik legnagyobb nevévé vált, az a magyar nyelvű irodalom egyik legnagyobb nevévé vált, az a magyar nyelvű irodalom egyik legnagyobb nevévé vált...

**Díjazott szöveg
lenvázson
és
mosókeleme**
Hírlapozások
olvasztásos
szövegeket
bevezették.

Brammer Ödön
19. Földi életem 1920.

ASSZONY A NAGYBŐGŐBEN

188*-ik esztendő egyik komor, nyilas-havi napján látták az ördögöt utoljára a budai részeken — azóta nem volt szerencsájük hozzá, bár manapság is eleget emlegetik. Maradjunk tehát az ördög utolsó látogatásánál, amelyről a borral főzött tea idogálása mellett a következőket tudtam meg.

Azzal a Szlabóczkival történt meg ez az eset, aki zenészember léteére a feleségét a nagybögőbe zárva cipelte magával éjjeli muzsikálásaiban. Kistermetű asszonyka volt, aki könnyen elhelyezkedett a nagybögő hasában, amikor annak hátsó falát megnyitotta előtte Szlabóczki. Így vándoroltak együtt az éjszakában, betérven mindazokra a helyekre, amelyek ajtaján gyaluforgácsot rázogatót a szél, valamint az ablaknak piros volt az arcúata az óbortól. A bögőben kuporogva az asszony vigyázott Szlabóczkira, hogy az verekedésbe ne keveredjen, kikönyörögve kezéből a teli poharat, hazamenetelre noszogatta, amikor annak ideje elkövetkezett. Nem is volt baj ezzel a zenésszel, sohasem vitték be csendháborítás miatt a rendőrök, pénze is volt, mert az asszony a nagybögőből kinyújtotta az ujját, amikor pénzt vett észre Szlabóczkinál.

Azt persze senki sem tudta, hogy az asszony a nagybögőben rejtőzködik, mert Szlabóczkit kigúnyolták volna zenésztársai, sőt némely elvetemedett korhelyek tán meg is ütögették volna a nagybögő falát. Az asszony csendben ült rejtekhelyén még olyankor is, amidőn Szlabóczki a korhelyek révén mindenféle pecsenyékhez jutott, amelynek zsírja lecsurgott néha szája két szélén, hogy vadító éhséget érzett az is, aki csak nézte a zenész evését. És még akkor sem szólott az asszony, amikor Szlabóczki olyant csattintott szájával, mint egy zseb-kés, mielőtt az első poharat felemelte volna.

Mikor szólalt meg Szlabóczkiné a nagybögőből?

A zenészek valamely lakziba voltak meghíva egy hegynek kanyarodó kunyhóba, ahol széles kedv kerekedett... Még az egyébként komoly és meggondolt Szlabóczki is olyanformán forgatta a nagybögőt, mintha táncoltatta volna a benne rejtőzködő menyecskét. Az asszonynak eleinte tetszett ez az állapot, mert nem volt irigy természetű, örült, ha férjének jókedve volt. A táncosok a pádimentumot verték... Káposztaszagú tálakat hoztak forró párolgással az asztalra... A bor rezes hangon szólalt meg a férfiakból... De az asszonyok is emelgették a fejüket... Legalábbis a tarkaszoknyás, akiből Szlabóczkiné a bögő nyílásán csak annyit látott, hogy éberlasztling cipője felett kövér fehér harisnya feszül — kétszer annyi pamut kellett ennek a harisnyának a kötéséhez, mint más harisnyáéhoz. Azt mondja a tarkaszoknyás a zenésznek:

— Itt van egy nagy láda, amelyben én majd elbúvok, amíg mindenki elmegy a lakodalomból. Akkor aztán majd kieresztesz a ládából, és együtt, kettecskén megesszük mind az ételmaradékokat, valamint meg-

isszuk a borokat, amelyeket amúgy is jó helyre dugtam.

Szlabóczki az elképedéstől nem tudott felelni, de annál inkább nyújtózkodott a felesége a nagybögő belsejében.

— Hát te csak ülj le a ládára, hogy senki engem ne háborgasson, aztán majd nagyon jól fogunk mulatozni — mondá a tarkaszoknyás, és már hip-hop beugrott a ládába, anélkül, hogy valaki észrevette volna. Szlabóczki a parancshoz híven elfoglalta helyét a láda tetején, és a nagybögőt maga elé állította.

— Mit akarsz azzal az asszonnyal? — szólalt meg az izzadó üstökű zenész mellett a hangszere, anélkül hogy hozzányúlt volna a húrokhoz. — Nem vagyok én neked elég? Más asszonyok felé is forgatni kell a fejedet, a szemedet?

— Pszt! — felelt Szlabóczki, és a vonóval jól végighúzott a nagybögőn, hogy a feleségét odabent elhallgattassa. Szlabóczki ugyanis azt gondolta magában, hogy kár volna azért a sok finom ételért, ami a lakodalomból megmaradt. Különben is észrevette, hogy a tarkaszoknyás asszony egy egész sült kacsát dugott el hátul a kályha csövére, amelyet csak Szlabóczki látott. A kacsapecsenyét világéletében nagyon szerette, mert minden embernek van valami gyengesége.

— Kelj fel arról a ládáról, mert feleséges embernek nem ott van a helye — pörölt tovább az asszony a nagybögőből.

— Csend! — dörmögte Szlabóczki, és megint csak jó erősen végigvont a nagybögőn, hogy elcsitítsa odabent az asszonyt. Mert azt is észrevette, hogy a ládába bújt asszony mindenféle nagy üvegeket rakott ki a hideg ablakba, amely üvegek nem is voltak üreseknek mondhatók. Szlabóczki az üvegek közül a hideg üvegeket szerette.

— Hát csak mérgecsé! — mondá az asszony a bögőből —, te adod meg az árát.

A lakzinak ezenközben vége volt... A táncosok megkeresték a sarokba állított botjaikat, amelyekre eddig szükségük nem volt, de most már kopogtatva vitték őket kezükben, mint akár az imént táncosnőiket. A táncosnők is útrakeltek ama nagymamás kendőkbe burkolózva, amelyben öregnek látszik mindenki, mintha legalábbis a hajnali misére mendegélne. Nem, a kézilámpások, amelyek a lakzi után behintették csalóka fényükkel az utcát, nem árultak el mit sem az iménti vérhevítő táncokból.

Ekkor megszólalt a ládába bújt asszonyság, miután úgy vette észre, hogy mindenki elment a lakodalomból.

— Most már kiereszthetsz, zenész, kezdődik a mi multságunk. A kályhacsövön odasül a kacsapecsenye, a bor jeges lesz az ablakban... Emeld fel gyorsan a láda fedelét.

— Nem bírom — felelte nagy erőlködéssel Szlabóczki. — Ha megszakadok, akkor sem bírom!

— Majd én nyomom bévülről — ajánlotta az asszony, és valóban hallatszott is, amint a ládában forgolódik, ami nem lehetett a legkönnyebb művelet ily kövér asszonyság részéről. De akármit erőlködött az asszony:

a láda tetejét ő sem bírta felemelni. Be volt csukva a ládába... valaki bezárta őt, holott a ládához senki sem közeledett...

Az asszony most már könyörgőre fogta a dolgot a ládából:

— Neked adom, zenész, a kacsapecsenyét, a bort, a körtőskalácsot: csak eressz ki a ládából, mert megfájdult minden tagom e szűk helyen.

— Én nem bírom a ládát felnyitni! — mondta a zenész. — De a kacsapecsenyét és bort mindenesetre magammal viszem.

Így szólt a megátalkodott muzsikus, és úgy cselekedett, mint mondá.

Utolsónak a nagybögőt vetette vállára Szlabóczki, és ebben a percben ördögi, pokoli kacagás hallatszott a házban, mintha minden edény összetört volna... Az ördögi kacagás még a falakat is megrázta, megrázta a ládát is... Aztán elmúlt.

... A szomszédok másnap segítették ki az asszonyt a ládából, aki halála napjáig emlegette, hogy az ördög csalta a ládába, amelyet aztán rázárt, hogy kijönni addig ne tudjon, amíg tart a borból és a kacsapecsenyéből.

A Margitszigeten